C/2025/101

10.1.2025

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto

Julkisen talouden avoimuuden lisääminen osallistavan budjetoinnin avulla EU:ssa

(oma-aloitteinen lausunto)

(C/2025/101)

Esittelijä: **Elena-Alexandra CALISTRU**

Komitean täysistunnon päätös	18.1.2024
Oikeusperusta	työjärjestyksen 52 artiklan 2 kohta
Vastaava jaosto	”talous- ja rahaliitto, taloudellinen ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus”
Hyväksyminen jaostossa	11.10.2024
Hyväksyminen täysistunnossa	23.10.2024
Täysistunnon numero	591
Äänestystulos (puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	174/1/0

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 ETSK toteaa, että julkisen talouden avoimuudella ja osallistavalla budjetoinnilla on ratkaiseva merkitys pyrittäessä parantamaan demokraattisia prosesseja ja rakentamaan luottamusta EU:n toimielimiin. Vaikka ETSK on tietoinen EU:n nykyisestä sitoutuneisuudesta näihin periaatteisiin, se katsoo, että kaikissa jäsenvaltioissa on merkittäviä mahdollisuuksia niiden parantamiseen ja vakiinnuttamiseen.

1.2 EU:n olisi luotava yhteinen julkisen talouden avoimuutta koskeva kehys, jota sovellettaisiin kaikkiin monivuotisesta rahoituskehyksestä (MRK) rahoitettaviin ohjelmiin. Tässä kehyksessä olisi a) vahvistettava selkeät julkisen talouden avoimuutta koskevat normit ja suuntaviivat, joita sovelletaan kaikkiin jäsenvaltioihin, b) painotettava mekanismeja ja parhaita käytäntöjä uusien säännösten käyttöönoton sijaan ja c) varmistettava talousarviotietojen raportoinnin ja saatavuuden johdonmukaisuus EU:n eri rahastoissa ja ohjelmissa. Lisäksi EU:n olisi kannustettava jäsenvaltioita julkaisemaan korkealaatuisia tietoaineistoja talousarvioistaan ja EU:n varojen käytöstään ja tuettava niitä tässä, sillä tämä on ratkaisevan tärkeää julkisen talouden avoimuutta koskevan EU:n laajuisen alustan onnistumisen kannalta.

1.3 EU:n olisi edistettävä ja tuettava osallistavan budjetoinnin aloitteita erityisesti paikallis- ja aluetasolla, missä ne ovat osoittautuneet kaikkein tehokkaimmiksi. Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että a) annetaan ohjeistusta ja resursseja osallistavan budjetoinnin prosessien toteuttamiseksi, b) kannustetaan tietämyksen ja parhaiden käytäntöjen jakamiseen jäsenvaltioiden välillä ja c) sisällytetään tarvittaessa osallistavia elementtejä EU:n tason budjetointiprosesseihin ottamalla järjestäytynyt kansalaisyhteiskunta mukaan toimintaan esimerkiksi koheesiopolitiikan rahoittamista koskevissa päätöksissä.

1.4 EU:n olisi kehitettävä digitaalisia alustoja ja edistettävä niiden käyttöä julkisen talouden avoimuuden ja kansalaisosallistumisen lisäämiseksi. Tämä edellyttää, että a) luodaan käyttäjäystävällinen EU:n laajuinen digitaalinen alusta, joka mahdollistaa pääsyn talousarviotietoihin ja auttaa ymmärtämään niitä, b) hyödynnetään data-analytiikkaa ja tekoälyä syvällisemmän ymmärryksen saamiseksi talousarviotiedoista ja päätöksenteon parantamiseksi ja c) huolehditaan siitä, että nämä digitaaliset välineet helpottavat monimutkaisten tietojen ymmärtämistä ilman että ajaudutaan liialliseen yksinkertaistamiseen tai populismiin.

1.5 ETSK suosittelee, että EU:n toimielimet vahvistavat julkisen talouden avoimuutta ja osallistavaa budjetointia koskevien aloitteiden nykyisiä valvonta- ja arviointiprosesseja. Tähän tavoitteeseen pääsemiseksi on muun muassa a) annettava riippumattomille valvontaelimille valtuudet seurata julkista taloutta ja tehdä sitä koskevia tarkastuksia, b) otettava käyttöön luotettavia vaikutustenarviointi- ja palautemekanismeja avoimuuteen ja osallistavuuteen tähtääviä aloitteita varten ja c) tarkistettava säännöllisesti ja ajantasaistettava avoimuusvaatimuksia ja -käytäntöjä arvioinnin tulosten perusteella. ETSK painottaa Euroopan tilintarkastustuomioistuimen (ETT) merkitystä tässä prosessissa ja suosittaa, että sen roolia julkisen talouden avoimuuden edistämisessä vahvistetaan.

1.6 ETSK korostaa, että on tärkeää asettaa etusijalle toimet, joilla lisätään yleistä tietoisuutta julkiseen talouteen liittyvistä kysymyksistä sekä osallistumista niihin. Tämä edellyttää, että a) toteutetaan kattavia koulutus- ja valistuskampanjoita julkisen talouden avoimuudesta ja osallistavasta budjetoinnista, b) järjestetään koulutus- ja valmiuksien kehittämisohjelmia virkamiehille ja kansalaisyhteiskunnan organisaatioille ja c) otetaan nuoret ja tulevat johtajat aktiivisesti mukaan julkisen talouden avoimuutta ja osallistavuutta koskeviin prosesseihin.

1.7 ETSK haluaa varmistaa, että julkisen talouden avoimuuteen ja osallistavaan budjetointiin tähtäävät aloitteet tukevat EU:n keskeisiä tavoitteita ja ovat niiden mukaisia. Näitä tavoitteita ovat muun muassa a) valmistautuminen EU:n mahdolliseen laajentumiseen avoimilla julkisen talouden käytännöillä, b) energiaomavaraisuuteen tähtäävien tavoitteiden ja vihreän kehityksen ohjelman sitoumusten tasapainottaminen selkeiden ja osallistavien budjetointiprosessien avulla, c) koheesiopolitiikan – jonka osuus EU:n talousarviosta on noin kolmannes – avoimuuden ja vaikuttavuuden lisääminen sekä d) EU:n kestävän kilpailukyvyn tukeminen läpinäkyvän innovointirahoituksen ja taloudellisen päätöksenteon avulla.

1.8 ETSK kannustaa lisäämään julkisen talouden avoimuuteen ja osallistavaan budjetointiin liittyvää yhteistyötä ja tietämyksen jakamista EU:n jäsenvaltioissa a) edistämällä EU:n laajuisia ohjelmia parhaiden käytäntöjen ja onnistuneiden mallien jakamiseksi, b) tukemalla alueellista yhteistyötä yhteisiin avoimuushaasteisiin vastaamiseksi ja c) edistämällä vakiintuneiden ja nousevien demokratioiden välisiä kumppanuuksia julkisen talouden avoimuutta koskevien käytäntöjen vahvistamiseksi.

1.9 Panemalla nämä suositukset täytäntöön EU voi lisätä merkittävästi julkisen talouden avoimuutta ja osallistavan budjetoinnin käytäntöjä kaikissa jäsenvaltioissaan. Nämä toimet auttavat lisäämään kansalaisten luottamusta, tehostamaan julkisten varojen käyttöä ja vahvistamaan demokraattista prosessia nykyisessä edustuksellisen demokratian kehyksessä. ETSK tähdentää, että näillä toimenpiteillä on tarkoitus täydentää ja parantaa EU:n nykyisiä hallintorakenteita, ei korvata niitä. Lopullisena tavoitteena on, että kansalaiset ovat sitoutuneempia ja paremmin perillä asioista ja että instituutiot reagoivat herkemmin ja ovat entistä vastuullisempia.

2. **Tausta ja yleisiä huomioita**

2.1 Julkisen talouden avoimuus ja osallistava budjetointi ovat hyvän hallinnon keskeisiä osatekijöitä, jotka vahvistavat edustuksellisen demokratian rakenteita täydentäviä demokraattisia prosesseja.

2.2 Tässä lausunnossa käytetään seuraavia määritelmiä:

— Julkisen talouden avoimuudella tarkoitetaan julkisyhteisöjen noudattamaa avoimuutta taloudellisten tietojen julkistamisessa. Tähän sisältyy talousarviotietojen asettaminen yleisön saataville, selkeiden ja kattavien raporttien laatiminen julkisyhteisöjen tuloista ja menoista sekä varainhoitoa koskevien päätösten läpinäkyvyyden varmistaminen.

— Osallistava budjetointi on demokraattinen prosessi, jossa kansalaiset päättävät suoraan, miten osa julkisesta talousarviosta kohdennetaan. Siinä mahdollistetaan yhteisön osallistuminen talousarviota koskeviin päätöksiin ja varmistetaan, että julkisten varojen käyttö heijastaa kansalaisten prioriteetteja.

2.3 Vaikka EU on sitoutunut avoimuuteen, monivuotisen rahoituskehyksen eri menoalojen (mm. maatalous, koheesiopolitiikka) välillä on huomattavia eroja julkisen talouden avoimuudessa. Huomattavia eroja ei ole ainoastaan EU:n suoraan hallinnoimien varojen ja yhteistyössä hallinnoitavien varojen välillä, vaan erot ovat jopa merkittävämpiä eri välineiden ja hallintotasojen sisällä. Esimerkiksi koheesiopolitiikan osalta EU:n tasolla on kaksi esimerkkiä alustoista, jotka tarjoavat kattavia avoimuusvälineitä menojen seurantaan: Cohesiondata ([1]) ja Kohesio ([2]) seuraavat menoja lähes reaaliaikaisesti, mutta ne poikkeavat toisistaan yksityiskohtaisuudeltaan, mikä riippuu myös jäsenvaltiotasolla kerätyistä tiedoista. Elpymisen ja palautumisen tulostaulu ([3]) ei puolestaan tarjoa reaaliaikaisia tietoja vaan ainoastaan jälkikäteen esitettävän tilannekatsauksen elpymis- ja palautumistukivälineen menoista. Tämä johtuu välineen tulosperusteisesta luonteesta, mikä kytkee raportoinnin välitavoitteiden ja tavoitteiden saavuttamiseen.

2.4 EU käyttää jo useita vastuuvelvollisuusmekanismeja. Näitä ovat muun muassa vastuuvapausmenettely, jossa tarkastellaan, miten talousarvio pannaan täytäntöön, kumppanuusperiaate, jonka tarkoituksena on saada kansalaiset ja kansalaisyhteiskunta mukaan EU:n rahastojen suunnitteluun, sekä kansalaispaneelit, jotka antavat kansalaisille sananvaltaa talousarviokysymyksissä. Kansalaispaneeleissa painotetaan erityisesti nuorten osallistumista, ja tavoitteena on, että kolmasosa paneelin jäsenistä edustaa nuoria. Nämä olemassa olevat välineet muodostavat perustan julkisen talouden avoimuuden ja osallistavien prosessien lisäämiselle EU:n tasolla.

2.5 EU:ssa osallistavaa budjetointia on toteutettu eri mittakaavoissa. Se on osoittautunut tehokkaimmaksi paikallistasolla, missä sitä hyödynnetään sekä päätöksenteon välineenä että kansalaisille avautuvana oppimismahdollisuutena. Euroopan parlamentti ja eräät jäsenvaltiot ovat kokeilleet tätä toimintamallia, mutta käytännöt vaihtelevat suuresti EU:n sisällä. Muutamissa maissa osallistavalla budjetoinnilla on vakiintunut asema, ja siitä on tullut erottamaton osa hallintorakenteita, kun taas toisissa se on edelleen vähäistä. Koska toimintaympäristö on niin moninainen erityisesti valtiotasoa alemmalla tasolla, EU:ssa on sovellettava julkisen talouden avoimuuteen ja osallistavaan budjetointiin kattavaa ja integroivaa lähestymistapaa, jolla pyritään lisäämään kansalaisten osallistumista, avoimuutta ja vastuuvelvollisuutta talousarvioprosesseissa.

2.6 On tärkeää tunnistaa osallistavan budjetoinnin eri tasot paikallistasosta aina EU:n tasolle. Kun näitä käytäntöjä laajennetaan, ETSK:lla ja järjestäytyneellä kansalaisyhteiskunnalla on ratkaisevan tärkeä rooli tehokkaan ja kattavan osallistumisen varmistamisessa. Niiden asiantuntemus ja vakiintuneet verkostot voivat auttaa kuromaan umpeen kuilun kansalaisten ja EU:n tason päätöksentekoprosessien välillä. EU:n tasolla olisi hyödynnettävä näitä organisaatioita, jotta voidaan kehittää malleja, jotka kannustavat laajaan ja mielekkääseen osallistumiseen samalla kun säilytetään prosessin eheys.

3. **Yleisiä huomioita ja suosituksia**

3.1 Kun otetaan huomioon haasteet, joihin demokraattisten instituutioiden kaikkialla Euroopassa on vastattava, avoimuuteen ja osallistumiseen tähtäävät aloitteet tarjoavat mahdollisuuden palauttaa luottamusta. Koska ETSK toimii siltana kansalaisyhteiskunnan ja EU:n toimielinten välillä, sillä voi olla keskeinen rooli tässä prosessissa. Ottamalla järjestäytynyt kansalaisyhteiskunta aktiivisesti mukaan talousarviosta käytäviin keskusteluihin ja osoittamalla selkeästi, miten kansalaisyhteiskunnan panos vaikuttaa päätöksiin, EU:sta voidaan tehdä osallistavampi ja herkemmin reagoiva.

3.2 ETSK katsoo, että olisi kehitettävä julkisen talouden avoimuutta koskeva kehys, joka on yhteinen kaikille ohjelmille, joita rahoitetaan monivuotisesta rahoituskehyksestä, hallinnon tasosta riippumatta. Julkisen talouden avoimuutta koskeva yhteinen kehys voisi auttaa varmistamaan, että kaikissa EU:n jäsenvaltioissa sovelletaan samanlaisia julkisen talouden avoimuutta koskevia normeja ja suuntaviivoja. Tämä voisi auttaa lisäämään julkisen varainkäytön läpinäkyvyyttä ja vastuuvelvollisuutta sekä vähentämään verovilpin ja korruption riskiä.

3.3 Viimeisimmässä *Open Budget Survey* -tutkimuksessa (2023) tuodaan esiin, että julkisen talouden avoimuutta ja osallistavaa budjetointia koskevat lainsäädäntökehykset ja valvontamekanismit ovat riittämättömiä EU:ssa. ETSK suosittelee yhdenmukaisten EU:n laajuisten normien vahvistamista lainsäädännön avulla, jotta varmistetaan johdonmukainen avoimuus riippumatta siitä, missä EU:n varoja käytetään. Komitea kannattaa myös olemassa olevien riippumattomien finanssipolitiikan instituutioiden valtuuttamista valvomaan ja tarkastamaan julkista taloutta sen sijaan, että luotaisiin uusia byrokratiatasoja. Nämä toimenpiteet olisi mukautettava talousarvioprosessin kuhunkin eri vaiheeseen – suunnittelu, toteutus ja tarkastus – jotka kaikki edellyttävät erillisiä osallistavia toimintamalleja. ETSK suosittaa, että kutakin vaihetta varten kehitetään erityisiä välineitä, joilla varmistetaan kansalaisten tehokas osallistuminen koko talousarviosyklin ajan. Näillä toimenpiteillä pyritään puuttumaan vallitseviin eroihin EU-maiden avoimuuskäytännöissä ja vahvistamaan yleistä finanssipoliittista vastuuvelvollisuutta.

([1]) Cohesiondata.
([2]) Kohesio.
([3]) Elpymisen ja palautumisen tulostaulu.

3.4 Jotta avoimuus toteutuisi, on ratkaisevan tärkeää lisätä yleisön osallistumista budjetointiin. Osallistava budjetointi on tehokas väline, jolla voidaan lisätä julkisen varainkäytön avoimuutta ja vastuuvelvollisuutta. EU voisi kannustaa useampia jäsenvaltioita ottamaan käyttöön osallistavaa budjetointia ja antaa tukea sitä jo toteuttaville jäsenvaltioille.

3.5 Talousarviota koskevia tietoja olisi pyrittävä yksinkertaistamaan ja selkeyttämään, jotta voidaan vastata haasteeseen, joka liittyy EU:n monimutkaisiin talousarvioihin, joita sekä kansalaisten että asiantuntijoiden on vaikea ymmärtää. Tähän voisi sisältyä käyttäjäystävällisten tiivistelmien laatiminen ja budjettitietojen visuaalinen esittäminen sekä sellaisten koulutusresurssien tarjoaminen, jotka auttavat kansalaisia ymmärtämään paremmin EU:n varainhoitoa. ETSK suosittaa, että EU:n talousarvion rahoitusta ja avoimuutta koskeviin aineistoihin viitataan järjestelmällisesti sivustoilla, joilla esitetään yksityiskohtaisesti, miten kansalaiset ja yritykset voivat hyödyntää EU:n varoja, mieluiten usein kysyttyä -osion, apuvälineistöjen ja muiden helppokäyttöisten formaattien avulla.

3.6 ETSK ehdottaa, että kehitetään julkisen talouden avoimuutta koskeva EU:n laajuinen digitaalinen alusta julkisen varainkäytön vastuuvelvollisuuden parantamiseksi. Tähän käyttäjäystävälliseen alustaan sisällytettäisiin olemassa olevat toimet, ja sen kautta olisi mahdollista päästä tarkastelemaan reaaliaikaisesti budjettitietoja, julkisten hankintojen yksityiskohtia ja hankkeiden tuloksia. Tekemällä yhteistyötä kansalaisteknologia-alan organisaatioiden, kansalaisyhteiskunnan ja yksityisen sektorin kumppaneiden kanssa alustalla voitaisiin hyödyntää niiden asiantuntemusta osallistavien ja tehokkaiden välineiden luomiseksi. Hallinnollisen taakan minimoimiseksi tiedot alustalle olisi poimittava suoraan olemassa olevista järjestelmistä sen sijaan, että jäsenvaltioilta edellytettäisiin lisäraportointia. Tällainen alusta parantaisi merkittävästi EU:n taloudellisten tietojen julkista saatavuutta ja niiden ymmärtämistä.

3.7 Sidosryhmien osallistaminen on keskeisen tärkeää, jotta näillä välineillä saadaan aikaan vaikutuksia. EU voisi kannustaa sidosryhmien osallistamiseen tarjoamalla yleisölle ja kansalaisyhteiskunnan organisaatioille mahdollisuuksia osallistua budjetointiprosessiin ja antaa panoksensa finanssipolitiikkaan. Tämän tulee täydentää – eikä korvata – kansalaisyhteiskuntaa edustavien organisaatioiden virallisia kuulemisprosesseja. Järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan osallistumisen olisi oltava vähimmäisvaatimus talousarvion painopisteitä asetettaessa.

3.8 Tarjoamalla koulutusta ja valmiuksien kehittämistä virkamiehille – kaikilla tasoilla, joilla hallinnoidaan monivuotisen rahoituskehyksen varoja – sekä kansalaisyhteiskunnan organisaatioille voitaisiin osaltaan lisätä julkisen talouden avoimuutta ja vastuuvelvollisuutta. EU voisi asettaa saataville koulutus- ja valmiuksien kehittämisohjelmia auttaakseen virkamiehiä ja kansalaisyhteiskunnan organisaatioita ymmärtämään julkisen talouden avoimuuden merkityksen ja sen, miten julkisen talouden avoimuutta voidaan soveltaa tehokkaasti.

3.9 Merkittävänä esteenä julkisen talouden avoimuuden ja osallistavan budjetoinnin tosiasialliselle toteutumiselle on kansalaisten vähäinen tietoisuus ja heikko osallistaminen. Monet ihmiset eivät ole tietoisia oikeudestaan osallistua tai siitä, miten julkista taloutta koskeviin tietoihin pääsee tutustumaan. Kaikkien tärkeimpien rahastojen puitteissa olisi annettava merkittävää tukea, jotta voidaan toteuttaa kattavia koulutus- ja valistuskampanjoita yhdessä kansalaisyhteiskunnan kanssa sekä valmiuksien kehittämisohjelmia julkishallinnon virkamiehille ja muulle henkilöstölle avoimuutta ja kansalaisvaikuttamista koskevista parhaista käytännöistä. Tällaiset kampanjat olisi kohdennettava kansalaisten ohella myös yrityksiin tunnustamalla niiden rooli EU:n taloudellisen toimintaympäristön keskeisinä sidosryhminä.

3.10 EU:n olisi asetettava etusijalle nuorten osallistaminen osallistavan budjetoinnin prosesseihin, koska he ovat tulevaisuuden toimijoita ja päätöksentekijöitä. Tämä tavoite voidaan saavuttaa kehittämällä nuorisolle soveltuvia digitaalisia alustoja ja välineitä osallistavaa budjetointia varten, toteuttamalla kohdennettuja tiedotus- ja valistuskampanjoita nuorten informoimiseksi ja osallistamiseksi sekä tekemällä yhteistyötä nuorisojärjestöjen ja oppilaitosten kanssa nuorten osallistumisen edistämiseksi. EU voisi harkita konkreettisena toimena sellaisen ohjelman pilotointia, jossa nuoret saavat nuorisojärjestöjen kautta päättää jonkin heitä koskevan talousarvion pienestä osuudesta.

4. **Erityisiä huomioita ja suosituksia**

4.1 Vaikka julkisen talouden avoimuutta ja osallistavaa budjetointia varten on olemassa monia innovatiivisia välineitä, ne ovat usein hajanaisia eikä niitä ole otettu laajasti käyttöön kaikkialla EU:ssa. On tarpeen lisätä kansalaisteknologiaa koskevien aloitteiden koordinointia ja tukemista. Tähän tavoitteeseen voidaan päästä järjestämällä tapahtumia, jotka kokoavat yhteen teknologia-alan asiantuntijoita, julkishallinnon virkamiehiä ja kansalaisyhteiskunnan edustajia kehittämään ratkaisuja julkisen talouden avoimuutta ja yleisön osallistamista varten. Samalla jäsenvaltio- tai EU-tason tehokkaista alustoista (esim. opencoesione.it ([4]) ja cohesiondata.ec.europa.eu ([5])) voisi tulla ja olisi tultava normi.

([4]) OpenCoesione.
([5]) Cohesiondata.

4.2 Monet julkisyhteisöt eivät hyödynnä täysimääräisesti data-analytiikkaa ja tekoälyä julkisen talouden avoimuuden ja osallistavan budjetoinnin lisäämiseksi. Nämä teknologiat voivat auttaa saamaan syvällisemmän ymmärryksen talousarviotiedoista ja parantaa näin päätöksentekoa. Kun otetaan huomioon, että on toteutettava lisätoimia digitaalistrategian aikaansaamiseksi, tämän olisi oltava yksi ensimmäisistä aloista, joilla otetaan käyttöön edistynyttä data-analytiikkaa ja tekoälyä. Data-analytiikkaa voidaan käyttää varainkäyttötapoja koskevien tietojen hankkimiseen, julkisen talouden toteuman ennustamiseen ja mahdollisten ongelmien kartoittamiseen. Tekoälyyn perustuvien työkalujen avulla voidaan analysoida laajoja tietokokonaisuuksia, havaita poikkeamia ja ehdottaa parannuksia määrärahojen kohdentamiseen.

4.3 Julkisen talouden avoimuutta ja osallistavaa budjetointia koskeva rajat ylittävä yhteistyö ja tietämyksen jakaminen EU:n jäsenvaltioiden välillä on edelleen vähäistä. ETSK suosittelee, että lisätään mahdollisuuksia tällaiseen yhteistyöhön monivuotisesta rahoituskehyksestä rahoitetuissa ohjelmissa EU:n laajuisten aloitteiden tai alueellisten kumppanuuksien avulla. Näillä toimilla olisi helpotettava parhaiden käytäntöjen vaihtoa ja yhteisten ratkaisujen kehittämistä yhteisiin avoimuushaasteisiin. Erityistä huomiota olisi kiinnitettävä siihen, että edistetään nuorisojärjestöjen ja nuorten johtajien välistä rajat ylittävää yhteistyötä tällä alalla, jotta varmistetaan seuraavan sukupolven aktiivinen osallistuminen julkisen talouden avoimuuden ja osallistavan budjetoinnin edistämiseen kaikkialla EU:ssa.

4.4 ETSK panee merkille, että monista avoimuuteen ja osallistavaan budjetointiin tähtäävistä aloitteista puuttuvat luotettavat arviointi- ja seurantamekanismit, mikä vaikeuttaa niiden tehokkuuden arviointia ja tarvittavien parannusten tekemistä. Tilanteen korjaamiseksi komitea suosittaa otettavaksi käyttöön kattavia seurantakehyksiä, joihin sisältyy säännöllisiä vaikutustenarviointeja ja julkisia palautekanavia. Näillä toimenpiteillä helpotettaisiin aloitteiden jatkuvaa parantamista ja varmistettaisiin, että aloitteiden tehokkuus ja nopea mukautuvuus säilyy. ETSK korostaa tilintarkastustuomioistuimen ja vastuuvapausmenettelyn merkitystä finanssipoliittisen vastuuvelvollisuuden varmistamisessa ja suosittaa, että tätä prosessia tarkastellaan yksityiskohtaisemmin ja että se asetetaan helpommin saataville julkisen talouden avoimuuden lisäämisen yhteydessä.

EU:n keskeisten poliittisten näkökulmien integrointi

4.5 Monivuotisessa rahoituskehyksessä vahvistetaan EU:n pitkän aikavälin menoprioriteetit ja määrärahat, joten se toimii samanaikaisesti sekä julkisen talouden avoimuuden ja osallistavan budjetoinnin rajoitteena että mahdollistajana. ETSK kannattaa julkisen talouden avoimuutta koskevien välineiden mukauttamista monivuotisen rahoituskehyksen strategisiin painopisteisiin käyttäen tätä näiden periaatteiden täytäntöönpanon tärkeimpänä kehyksenä. Tämä mukauttaminen voisi auttaa turvaamaan rahoituksen ja institutionaalisen tuen avoimuuteen tähtääville aloitteille ja varmistaisi samalla, että seuraava monivuotinen rahoituskehys on mahdollisimman läpinäkyvä ja osallistava. ETSK painottaa, että järjestäytynyt kansalaisyhteiskunta on tärkeää ottaa mukaan monivuotisen rahoituskehyksen valmisteluun järjestämällä vastaavanlaisia jäsenneltyjä kuulemisia kuin elpymis- ja palautumistukivälineen yhteydessä.

4.6 Koheesiopolitiikkaa, jolla on ratkaiseva merkitys alueiden välisten erojen vähentämisessä, seurataan tarkoin tilanteessa, jossa populismi lisääntyy ja EU:n byrokratiaan kohdistuu kritiikkiä. ETSK katsoo, että lisäämällä avoimuutta ja osallistavia käytäntöjä voitaisiin vahvistaa koheesiopolitiikan asemaa monivuotisessa rahoituskehyksessä. Tässä yhteydessä olisi huolehdittava siitä, että koheesiovarat kohdennetaan läpinäkyvästi käyttäen selkeitä kriteerejä ja että tuloksista raportoidaan julkisesti. Samalla rahoituspäätöksiin olisi sisällytettävä osallistavan budjetoinnin prosesseja. Osallistamalla paikallisyhteisöt sen määrittämiseen, miten varoja kohdennetaan, EU voi edistää parempaa ymmärrystä koheesiopolitiikasta ja saada sille enemmän tukea ja näin tehdessään torjua kritiikkiä ja vahvistaa koheesiopolitiikan merkitystä alueellisen eriarvoisuuden vähentämisessä. ETSK toteaa, että osallistavan budjetoinnin toteuttamisessa on otettava huomioon jäsenvaltioittain vaihteleva hajauttamisaste. Toimintamallien olisi oltava riittävän joustavia, jotta niissä voidaan ottaa huomioon nämä erot ja samalla edistää avoimuutta ja kansalaisten osallistamista kaikilla hallinnon tasoilla.

4.7 Ukrainan, Moldovan ja Länsi-Balkanin maiden mahdollinen liittyminen EU:hun vuoteen 2030 mennessä vaikuttaa merkittävästi unionin rahoitusympäristöön. ETSK kannattaa sitä, että tähän laajentumiseen valmistaudutaan läpinäkyvillä julkisen talouden käytännöillä ja että ehdokasmaita tuetaan julkisen talouden avoimuutta ja osallistavaa budjetointia koskevien EU:n normien omaksumisessa. Mukautukset monivuotiseen rahoituskehykseen ja koheesiopolitiikkaan olisi tehtävä läpinäkyvästi ja niin, että kansalaisyhteiskunta antaa siihen oman panoksensa, jotta tulevien uusien jäsenvaltioiden rahoitustarpeet voidaan ottaa huomioon. Lisäksi ottamalla ehdokasmaiden nuoret aktiivisesti mukaan näihin keskusteluihin voidaan edistää avoimuuden kulttuuria tulevien johtajien keskuudessa ja varmistaa sujuva yhdentyminen unioniin sekä pitkäjänteinen sitoutuminen näihin periaatteisiin.

4.8 Venäjän käymä sota Ukrainaa vastaan on lisännyt energiaomavaraisuuden tarvetta, mikä on mahdollisesti ristiriidassa vihreän kehityksen ohjelman sitoumusten kanssa. ETSK katsoo, että läpinäkyvä budjetointi voi auttaa tasapainottamaan näitä keskenään kilpailevia prioriteetteja. EU:n on tiedotettava selkeästi, miten se aikoo saavuttaa sekä energiaomavaraisuuden että vihreän kehityksen ohjelman tavoitteet, ja varmistettava kansalaisten osallistuminen näihin ratkaiseviin päätöksiin. Energiainfrastruktuuriin tehtävien investointien olisi oltava läpinäkyviä ja pitkän aikavälin kestävyystavoitteiden mukaisia, ja olisi myös otettava huomioon nuorisojärjestöjen ja ilmastoaktivistien näkemykset kestävistä investoinneista ja budjetointikäytännöistä.

4.9 Enrico Lettan raportissa *Much more than a market* tähdennetään sen merkitystä, että EU:n kilpailukyky säilytetään innovoinnin, tuottavuuden ja taloudellisen vakauden avulla. Finanssipolitiikan ja finanssipoliittisten käytäntöjen avoimuus on keskeisellä sijalla näiden tavoitteiden saavuttamiseksi. ETSK kannattaa innovointirahoituksen läpinäkyvää kohdentamista ja osallistavan budjetoinnin soveltamista taloudellisessa päätöksenteossa. Tämä lähestymistapa voi lisätä kansalaisten ymmärrystä kilpailukykyaloitteista ja niille antamaa tukea sekä vahvistaa samalla niihin liittyvien toimintapolitiikkojen legitimiteettiä ja vaikuttavuutta. ETSK panee myös merkille EU:n kilpailukykyä käsittelevässä Mario Draghin raportissa esitetyt täydentävät näkemykset, joissa korostetaan toistamiseen, että resurssit on jaettava avoimesti ja tehokkaasti EU:n taloudellisen häiriönsietokyvyn ja innovointivalmiuksien parantamiseksi.

4.10 Osallistavaa budjetointia toteutettaessa on olennaisen tärkeää hyödyntää kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden kollektiivista tietämystä. Nämä ryhmät voivat yhteiskunnallisia tarpeita koskevan syvällisen ymmärryksensä ansiosta auttaa löytämään tasapainon lyhyen aikavälin pyrkimysten ja pitkän aikavälin investointien välillä. ETSK voi helpottaa vuoropuhelua eri sidosryhmien välillä ja varmistaa, että osallistavissa prosesseissa hyödynnetään eri näkökulmia ja monenlaista asiantuntemusta. Näiden prosessien säännöllinen arviointi, johon oman panoksensa antavat niihin osallistuvat organisaatiot, on ratkaisevan tärkeää, jotta prosesseja voidaan jatkuvasti parantaa ja jotta ne eivät menetä tehokkuuttaan.

Bryssel 23. lokakuuta 2024.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Oliver RÖPKE